

1r quadrimestre Curs 1997/98

Professora: E. Barbé

Introducció

Tema 1.- Evolució de l'ordre europeu

1. Sistema europeu d'estats
2. Europa bipolar
3. Europa comunitaria
4. Nova Europa
5. Mapa actual de les organitzacions europees

Lectures:

-BARBE, E. (1995), *La seguridad en la nueva Europa. Una aproximación institucional: Unión Europea, OTAN y UEO*, Madrid, Los Libros de la Catarata, pp. 61-92 ("Modelos de seguridad").

Bibliografia de referència:

ARCHER, C. (1994), *Organizing Europe. The institutions of integration*, Londres, Edward Arnold.

CALVOCORESSI, P. (1991), *Resilient Europe 1870-2000*, Londres, Longman.

Primera part.- Construcció i evolució de l'Europa bipolar

Tema 2.- Reconstrucció econòmica

1. L'Europa de postguerra: xifres significatives
2. El Pla Marshall (1947): la lògica de la contenció
3. L'OECE (1948): el primer debat sobre el model de construcció europea
4. La reconstrucció alemanya en el bloc occidental: naixement de la RFA (1949)

Tema 3.- Naixement de l'atlantisme

1. Del Pacte de Dunkerque (1947) al Tractat de Brussel·les (1948)
2. La Unió Occidental: funcions i estructura
3. El compromís nordamericà: Resolució Vandenberg (1948)
4. Tractat de Washington (1949): Aliança Atlàntica

Tema 4.- Evolució de l'atlantisme

1. Creació de l'OTAN (1951-1955)
2. Membres, funcions i estructura institucional
3. Reforma del Tractat de Brussel·les: naixement de la Unió Europea Occidental (UEO) (1955)
4. Ingrés de la RFA a l'OTAN (1955)

Tema 5.- Les organitzacions de l'Europa de l'Est

1. Esfera d'influència soviètica
2. Kominform (1947)
3. CAME o Comecon (1949)

4. Tractat de Varsòvia (1955)

- Tema 6.- Els efectes de la distensió en l'Europa bipolar (1968-1975)
1. Crisi de l'OTAN: De Gaulle i l'armament nuclear
 2. Doctrina de sobirania limitada: Txecoslovàquia (1968)
 3. Ostpolitik: Willy Brandt i les noves relacions amb l'Est (1968-1973)
 4. La CSCE: noció de seguretat paneuropea i Acta Final d'Helsinki (1975)

- Tema 7.- L'Europa bipolar en la dècada dels vuitanta
1. La crisi dels euromissils (1979-1987): crisi de confiança en el bloc occidental
 2. Renaixement de la UEO (1984): Declaració de Roma.
 3. Esquerdes en el bloc de l'Est: Polònia (1980)
 4. Impacte Gorbatxev (1985) : seguretat global i nova política

Lectures:

- GRASA, R. (1990), "Una llarga postguerra: blocs militars i tropes estrangeres al continent europeu de 1945 als nostres dies", Per una Europa sense blocs (Documents del Centre Unesco de Catalunya, núm. 17), (fotoc).
- GRASA, R. (1993), "La nova Europa", Geografia Universal (vol. 3), Barcelona, Edicions 92, (fotoc).
- SAINZ, N. (1993), La Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa: De procés a institució paneuropea, Centre Unesco de Catalunya/Centre d'Estudis sobre la Pau i el Desarmament (UAB), (fotoc).
- Manual de la OTAN (1995) (fotoc).
- Unió Europea Occidental. Història, Estructura, Perspectivas (1995), Bruselas, UEO, (fotoc).
- Cronologia Europa bipolar (fotoc).

Bibliografia de referència:

- AGUIRRE, M. (1984), De Hiroshima a los euromisiles, Madrid, Tecnos.
- ARCHER, op. cit., pp. 201-238 (OTAN) y pp. 239-251 (UEO).
- DECALLAR, R. (1992), La Europa dependiente, Madrid, Eudema.
- DIEZ DE VELASCO, M. (1995), Las organizaciones internacionales, Madrid, Tecnos, pp. 404-432 (caps. OTAN i UEO) i pp. 544-553 (cap. CSCE).
- ELLWOOD, D.W. (1992), Rebuilding Europe. Western Europe, America and Postwar Reconstruction, Londres, Longman.
- FEITO, F. (1971), Historia de las democracias populares (2 vols.), Barcelona, Martínez Roca (darrera ed. original 1992).
- FONTAINE, A. (1970), Historia de la guerra fría, Barcelona, Luis de Caralt.
- FUENTES, J. (1989), El Círculo de Helsinki, Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores.
- GRAML, H. y BENZ, P. (1986), El Siglo XX. Europa después de la Segunda Guerra Mundial 1945-1982 (vol. 1), Madrid, Siglo XXI.
- GROSSER, A. (1984), Les Occidentaux, París, Fayard.
- HALLIDAY, F. (1986), The making of the Second Cold War, Londres, Verso.
- LAQUEUR, W. (1992), Europe in Our Time. A History 1945-1992, Londres, Penguin.
- LUNDESTAD, G. (1991), East, West, North, South. Major Developments in International Politics 1945-1990, Oslo, Norwegian U.P.
- MAMMARELLA, G. (1995), Historia de Europa Contemporánea, Barcelona, Ariel.
- MACRIDIS, R.C. (1989), Foreign Policy in World Politics. States and Regions, Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- PEREIRA, J.C. (1989), Historia y presente de la guerra fría, Madrid, Istmo.
- TAIBO, C. (1991), De la revolución de octubre a Gorbachov. Una aproximación a la Unión Soviética, Madrid, Fundamentos.

Segona part.- Construcció i evolució de l'Europa comunitària

- Tema 8.- Etapa precomunitària
1. Discurs de Zurich (1946): Estats Units d'Europa

2. Congrés de La Haia (1948): fractura federalistes versus unionistas
3. Reconciliació franco-alemanya com a base del procés
4. El Consell d'Europa (1949): cooperació internacional clàssica

- Tema 9.- La primera Comunitat Europa: l'Europa dels Sis
1. Jean Monnet i el Pla Schuman (1950)
 2. Integració econòmica sectorial: l'anàlisi neo-funcionalista de la integració
 3. Tractat de París (1951): Creació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA)
 4. La Alta Autoritat: supranacionalisme
- Tema 10.- La Comunitat fracassada
1. Bipolaritat i construcció europea: l'impacte de la guerra de Corea (1950-53) i el rearmament alemany
 2. El Pla Pleven (1950)
 3. El Tractat de la Comunitat Europea de Defensa (CED) (1952) i el projecte de Comunitat Política Europea
 4. El fracàs de la CED (1954): atlantisme versus europeisme
- Tema 11.- Les Comunitats Europees
1. La Conferència de Messina (1955)
 2. Els Tractats de Roma (1957): Comunitat Econòmica Europea (CEE) i Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEA) o Euratom
 3. Estructura institucional: Comissió, Consell de Ministres, Assemblea Parlamentària i Tribunal de Justícia
 4. Creació de l'EFTA (1959): l'alternativa britànica
- Tema 12.- Relectura gaullista de la Comunitat Europea
1. Els Plans Fouchet (1961, 1962): Europa política i inter-governamentalisme
 2. Veto francès a l'ingrés britànic (1963, 1967)
 3. Política francesa de "cadira buida": un atac contra el supranacionalisme
 4. Compromís de Luxemburg (1966): falsejament del joc institucional
- Tema 13.- Rellançament: l'Europa dels Nou
1. Cimera de La Haia (1969)
 2. Informe de Luxemburg (1970): intergovernamentalisme i política exterior (CPE)
 3. Cimera de París (1974): Consell Europeu i eleccions per sufragi universal (1979)
 4. Unió Política: Informe Tindemans sobre la Unió Europea (1976)
- Tema 14.- Crisi i rellançament: l'Europa dels Dotze
1. Crisi pressupostària: política Thatcher i Consell Europeu de Fontainebleau (1984)
 2. Ampliació a Deu (1981) i a Dotze (1986)

3. Projectes de Unió Europea: Informe Genscher-Colombo (1981) i projecte Spinelli (Tractat sobre la UE, 1984)
4. Impuls Delors (1985): Mercat Interior, fita del 92
5. Acta Unica Europea (1987): Mercat Interior, CPE i revisió institucional

Tema 15.- Cooperació Política Europea: Balanç i perspectives (1970-1989)

1. Mecanismes de funcionament: cooperació intergovernamental i diplomàcia declaratòria
2. Polítiques destacades: Pròxim Orient i CSCE
3. Limitacions del tractament de la seguretat i de la defensa en el marc de la CPE
4. Crítiques a l'articulació CE/CPE i previsió (1992) de reformes de l'Acta Unica

Lectures:

- ATTINA, F. (1992), *Introducción al sistema político de la Comunidad Europea*, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales, pp. 135-160 ("Las fases de la evolución político-institucional de la Comunidad Europea").
- BARBE (1995), op. cit., pp. 95-118.
- BARBE, E. y GRASA, R. (1992), *La Comunitat Europea i la Nova Europa*, Barcelona, Fundació Bofill, pp. 133-170 ("La Comunitat Europea com a actor diplomàtic. La política exterior europea: mite o realitat?").
- Dossier Unió Europea (publicacions oficials, esquemes, cronologia), (fotoc).

Bibliografia de referencia:

- ABELIAN, V. y VILA, B. (comps.) (1995), *Lecciones de Derecho Comunitario Europeo*, Barcelona, Ariel.
- ALDECORA, P. (1985), *La Unión Europea y la reforma de la Comunidad Europea*, Madrid, Siglo XXI.
- ALGIERI, F. y REGELSBERGER, E. (comps.), *Synergy at Work. Spain and Portugal in European Foreign Policy*, Bonn, Europa Union Verlag.
- ANDRES DE SANTAMARIA, M.P. et al. (1996), *Introducción al Derecho de la Unión Europea*, Madrid, Eurolex.
- BRUGMANS, H. (1972), *La idea europea 1920-1970*, Madrid, Ed. Moneda y Crédito.
- DEEDMAN, M.J. (1996), *The Origins and Development of the European Union*, Londres, Routledge.
- DEIGHTON, A. (1993), "La guerra fría y los orígenes de la integración europea", *Sistema*, 114-115, pp. 89-103.
- DINAN, D. (1995), *Ever Closer Union? An Introduction to the European Community*, Londres, Macmillan.
- GERBET, P. (1983), *La Construction de l'Europe*, Paris, Imprimerie Nationale.
- HILL, C. (comp.) (1996), *The Actors in Europe's Foreign Policy*, Londres, Routledge.
- MANGAS, A. y LIÑÁN, D. (1996), *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, Madrid, McGraw Hill.
- MOLINA DEL POZO, C. (1988), *El sistema institucional de la Comunidad Económica Europea*, Madrid, Trivium, pp. 20-42 ("La Europa de los Seis 1958-1969", "De la Comunidad de Nueve a la Comunidad de Doce").
- NUGENT, N. (1995), *The Government and Politics of the European Union*, Londres, Macmillan.
- O'NEILL, M. (1996), *The Politics of European Integration. A Reader*, Londres, Routledge.
- ORTEGA KLEIN, A. (1980), "El manto de Penélope: Francia y la Comunidad Europea de Defensa", *Revista de Estudios Internacionales*, núm. 2, pp. 451-472.
- PRYCE, R. (comp.) (1990), *The Dynamics of European Union*, Londres, Routledge.
- PUIG, Ll.M. de (1994), *Historia de la unidad europea*, Madrid, Anaya.
- SCOTTO, M. (1995), *Las instituciones europeas*, Barcelona, Salvat.
- URWIN, D. (1992), *The Community of Europe. A History of European Integration since 1945*, Londres, Longman.
- VILARIÑO PINTOS, E. (1996), *La construcción de la Unión Europea*, Madrid, Arco Libros.

Tercera part.- Nova Europa

Tema 16.- Reformulació del mapa europeu: grans dades

1. Caiguda del Mur de Berlin (1989)
2. Unificació de les dues Alemanyes (1990)
3. Democratització de l'Est i desaparició de les

organitzacions (CAME, Tractat de Varsòvia)

4. Aparició de la guerra: Iugoslàvia (1991)

5. Desmembrament de la Unió Soviètica (1992): la CEI

Tema 17.- El procés de construcció europea

1. Proposta Kohl-Mitterrand d'Unió Política (1990)

2. Conferència Intergovernamental (1991): opcions i fractures entre els Dotze

3. Els Dotze com actor internacional: el desafiament de la guerra del Golf

4. Maastricht i el Tractat d'Unió Europea (1992)

5. Revisió de Maastricht (Tractat d'Amsterdam)

Tema 18.- Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC)

1. PESC: Segon pilar de l'Unió Europea

2. Mecanisme de presa de decisions

3. Seguretat i defensa: UE/UEO/OTAN

4. Les accions comunes en el Títol V del TUE

Tema 19.- La Unió Europea com actor internacional

1. Directrius de la PESC (Lisboa 92)

2. El desafiament de les guerres de Iugoslàvia

3. Accions Comunes: Pacte d'Estabilitat, Mostar, Procés de Pau del Pròxim Orient, etc.

4. Ampliació a Quinze (1995): efectes sobre la PESC

5. Reforma de la PESC: Amsterdam 1997

Tema 20.- El paper de la UEO en la postguerra freda

1. La UEO en la guerra del Golf (1991)

2. La UEO com component defensiu de la UE i pilar europeu de l'OTAN

3. Funcions de seguretat col·lectiva (Petersberg 1992)

4. Nous membres: associats, observadors i socis associats

Tema 21.- La reforma de l'OTAN en la postguerra freda

1. Les noves relacions transatlàntiques (el paper dels Estats Units en la Nova Europa)

2. Institucions interdependents: OTAN/UEO-UE/CSCE

3. Les noves funcions (seguretat col·lectiva)

4. Procés d'ampliació a l'Europa de l'Est (Madrid 1997)

5. Reforma institucional: la nova OTAN

Tema 22.- La transformación del procés CSCE

1. Carta de París per a una Nova Europa (1990)

2. Estructura (mecanismes de consulta i institucions) i noves funcions (diplomàcia preventiva)

3. Transformació de la CSCE en OSCE (1995)

4. L'activitat de l'OSCE en l'espai ex-soviètic

Lectures:

-BARBE, E. (1995), *La seguridad en la nueva Europa. Una aproximación institucional: Unión Europea, OTAN y UEO*, Madrid, Los Libros de la Catarata, pp. 119-155 ("La dimensión seguridad y defensa en la Unión Europea") i pp. 157-197 ("El triángulo de la seguridad: la

- UE, la UEO y la OTAN").
-NATO at a glance (1996), (fotoc.)
-WEU today (1997), (fotoc.)
-Dossier PESC (fotoc.)

Bibliografia de referència:

- CAMBON CRESPO, E. (1997), Seguridad y Cooperación en Europa: de Conferencia a Organización, Madrid, CEES Edic.
- DAHRENDORF, R., FURET, F. y GEREMEK, B. (1992), La democracia en Europa, Madrid, Alianza.
- FERNANDEZ LIESA, C.R. (1994), Las bases de la política exterior europea, Madrid, Tecnos.
- FERON, B. (1995), Rusia, esperanzas y amenazas, Barcelona, Salvat.
- FRITSCH-BOURNAZEL, R. (1992), Europe and German Unification, Nueva York, Berg.
- GARTON ASH, T. (1992), Los frutos de la adversidad, Barcelona, Planeta.
- GUILHAUDIS, J.F. (1993), L'Europe en transition, París, Montchrestien.
- HERRERO DE MIÑÓN, M. (1990), Las transiciones en Europea Central y Oriental, Madrid, Tecnos.
- JORDAN, R. (comp.) (1991), Europe and the superpowers. Essays on European International Politics, Londres, Pinter.
- HILL, C. (comp.) (1996), The Actors in Europe's Foreign Policy, Londres, Routledge.
- HOLLAND, M. (comp.) (1997), Common Foreign and Security Policy. The Record and Reforms, Londres, Pinter.
- LAFFAN, B. (1992), Integration and Cooperation in Europe, Londres, Routledge.
- LANDAU, A. i WHITMAN, R. (comp.) (1997), Rethinking the European Union. Institutions, Interests and Identitites, Londres, Macmillan.
- LODGE, J. (1993), The European Community and the Challenge of Future, Londres, Pinter, (2^a ed.).
- MIALL, H. (1993), Shaping the New Europe, Londres, Pinter.
- ORTEGA, A. (1994), La razón de Europa, Madrid, El País-Aguilar.
- RIPOL, S. (1995), La transformación de la Unión Europea, Barcelona, Ariel.
- RUIZ DE ELVIRA, M. y PRIANZA, C. (1991), Europa se reencuentra. La difícil transición del Este al Oeste, Madrid, El País-Aguilar.
- SELLIER, A. y J. (1996), Atlas de los pueblos de Europa Central, Madrid, Acento.
- TAIBO, C. (1995), Crisis y cambio en la Europa del Este, Madrid, Alianza.

Pràctiques: Les pràctiques d'aquest curs tenen l'intenció d'il·lustrar i desenvolupar punts del temari, mitjançant la projecció de pel·lícules, la discussió en profunditat de documents polítics i de textos jurídics i el treball amb mapes. Els temes treballats a les classes pràctiques seran avaluats en l'examen final. D'altra banda, es donarà als estudiants, d'acord amb el/la professor/a, la possibilitat de presentar petits treballs relacionats amb les sessions pràctiques.

Avaluació: El curs s'avaluarà en un examen final. Aquest examen cobreix el temari teòric, les classe pràctiques i les lectures obligatòries (indicades en el programa i altres indicades durant el curs).